

КУЗЕМБАЄВ ОЛЕКСАНДР СЕРГІЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ VS. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

На продовження теми існування в кримінальному праві кримінально-правового регулювання чи кримінально-правової охорони [1], також назріла необхідність дослідження та аналізу позитивного й негативно-го ставлення до визнання крім кримінально-правової охорони також й кримінально-правового регулювання. Так, серед вчених, що досліджували проблему кримінально-правових відносин були й такі які висловлювались про відсутність такого явища як кримінально-правове регулювання, через те, що кримінальне право не має в якості об'єкта регулювання свого специфічного виду відносин, оскільки його норми не призначені регулювати суспільні відносини, а призначені охороняти і захищати їх [2, с. 196-198; 3, с. 122-124]. Проте, з такою позицією важко погодитись через те, що ними не правильно було визначено об'єкт регулювання. Кримінальним законом регулюються не суспільні відносини, що виникають з різних підстав, а кримінально-правові відносини, що виникають з приводу охорони, тому він регулює суспільні відносини охороною.

Також, спроби обґрунтувати існування поряд з охоронною також й регулятивну функцію кримінального права почав ще М.Д. Дурманов, який казав, що не можна уявити собі таку правову охорону певних суспільних відносин, яка не виражалася б у їх регулюванні [4, с. 100]. А також, й А.М. Яковлев зазначав про заборонювальну та регулятивну функцію кримінального права [5, с. 155]. М.О. Огурцов вказував про регулятивні кримінальні правовідносини поряд із охоронними [6, с. 20].

Серед українських вчених О.В. Наден обґрунтовано переконує у наявності в кримінальному праві регуляторної властивості [7, с. 71]. Слушно вказує Прохоров В.С., що саме по собі протиставлення одних галузей права які тільки регулюють суспільні відносини, кримінальному праву, яке нібито тільки охороняє відповідні відносини, не можна визнати обґрунтованим. Отже, норма права, до якої б галузі права вона не належала, не може «тільки регулювати» або «тільки охороняти», таких норм не існує. Всяке правове регулювання є разом з тим охороною, і всяка охорона передбачає регулювання [8, с. 78].

В.О. Меркулова також при дослідженні проблем кримінальної відповідальності вказує на здійснення статтями КК України, що містять норми права, регулювання відносин у сфері застосування інститутів звільнення від реального відбування покарання [9, с. 25].

Протилежну позицію займає Є.Л. Стрельцов, який іншим чином визначає правовий вплив – це, традиційна складова соціального регулю-

вання суспільних відносин, який виражається у комплексному процесі дії права на суспільне життя, свідомість і поведінку людей за допомогою прямих та непрямих правових засобів. В свою чергу, правове регулювання – це процес організаційно-правового упорядкування, розвитку, охорони суспільних відносин [10, с. 9]. Отже, вченим ототожнюється правовий вплив і правове регулювання, а правове регулювання зводиться до правової охорони. Зовсім інший погляд вбачає Гуртовенко О.Л. який вказує на те, що регулювання є функцією права, стосовно якої всі інші функції постають її проявами [11]. Отже, ним вказується на примат регулятивної функції кримінального права поряд з іншими, в тому числі й з охоронною.

Зовсім інший погляд на розуміння кримінально-правового регулювання дається Ю.С. Жаріковим. Так ним це представляється, як створення у формі кримінального закону системи норм, що визначає принципи і підстави кримінальної відповідальності, критерії протиправності діянь, що перебувають за рамками правових дозволів, і караності осіб за їх вчинення, що встановлює правові заборони й таке, що забезпечує справедливе покарання за їхнє порушення, а також таке, що упорядковує й такі суспільні відносини, які за зовнішніми ознаками є протиправними, але за своїм характером є такими, що не підпадають під кримінальну відповідальність через свою соціальну корисність [12, с. 23].

Як видно з наведеного визначення, ним вкладається інший зміст у галузеве поняття правового регулювання ніж пропоновані погляди в рамках теорії права. Так, якщо в розумінні загальної теорії права правове регулювання полягає в систематизації нормативно-правових засобів і методів, необхідних для забезпечення впорядкування суспільних відносин, то в даному розумінні вона повинна ще створювати й умови для формування і розвитку відносин, що вже стали до моменту виникнення юридичного факту правовими. Дана позиція розуміння до визначення поняття кримінально-правового регулювання нами вважається найбільш вдалою й такою, що відповідає сучасному розумінню цього поняття як самостійного кримінально-правового явища, а не як такого, що залежить від загальнотеоретичної платформи.

Таким чином, нами не підтримується позиції вчених, що вказують про відсутність такого явища як кримінально-правове регулювання, та одноставно підтримується наявність в кримінальному праві такого правового явища, як «кримінально-правове регулювання» у зв'язку із дією поряд із охоронною функцією кримінального права також й регулятивної функції, та підтримується точка зору про примат регулятивної функції кримінального права поряд з іншими, в тому числі й з охоронною.

Список використаної літератури:

1. Кузембаев О.С. Джерела кримінально-правового регулювання в Україні: доктринальні аспекти : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Кузембаев Олександр Сергійович. – Одеса, 2017. – 305 с.

2. Лейст О.Е. Санкции и ответственность по советскому уголовному праву / Лейст О.Е. – Москва: Изд-во МГУ, 1981. – 239 с.
3. Бондаренко В.Е. Основание уголовно-правовой охраны и ее прекращение.: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Бондаренко В.Е.; «Саратовская государственная юридическая академия». – Саратов, 2014. – 266 с.
4. Дурманов М.Д. Советский уголовный закон / Дурманов М.Д. – Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1967. – 319 с.
5. Основания уголовно-правового запрета. Криминализация и декриминализация / Дагель П.С., Злобин Г.А., Келина С.Г., Кригер Г.Л., и др.; Отв. ред.: Кудрявцев В.Н., Яковлев А.М. – Москва: Наука, 1982. – 303 с.
6. Огурцов Н.А. Правоотношения и ответственность в советском уголовном праве. Учебное пособие / Огурцов Н.А. – Рязань: Изд-во РВШ МВД СССР, 1976. – 205 с.
7. Наден О.В. Теоретичні основи кримінально-правового регулювання в Україні: монографія / Наден О.В. – Харків: Право, 2012. – 272 с.
8. Прохоров В.С. Преступление и ответственность / Прохоров В.С. – Ленинград: Изд-во Ленингр. ун-та, 1984. – 136 с.
9. Меркулова В.О. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають малолітніх дітей: окремі аспекти вдосконалення чинного кримінального законодавства / В.О. Меркулова // Південноукраїнський правничий часопис. – 2015. – № 2. – С. 24-30.
10. Стрельцов Є.Л. Основне завдання законодавства – регулювання чи регламентування регулювання суспільних відносин: деякі міркування / Є.Л. Стрельцов // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2016. – № 9. – С. 8-15.
11. Гуртовенко О.Л. Колізії vs. баланси в кримінальному праві / О.Л. Гуртовенко // Проблеми законотворчості у світлі сучасних реформаційних процесів: Матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (15 червня 2017 р.). – Режим доступу: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=2124 (дата звернення: 05.03.2019).
12. Жариков Ю.С. Уголовно-правовое регулирование и механизм его реализации / Жариков Ю.С. – М.: Юриспруденция, 2009. – 216 с.

Ключові слова: кримінально-правове регулювання, кримінально-правова охорона, кримінально-правові відносини, джерела кримінального права, кримінальне право.

Ключевые слова: уголовно-правовое регулирование, уголовно-правовая охрана, уголовно-правовые отношения, источники уголовного права, уголовное право.

Key words: criminal law regulation, criminal law protection, criminal law relations, sources of criminal law, criminal law.